

TLPST

Lesbrief 72: november 2020

Wilt u laten weten wat u van deze TLPST vond? Hebt u tips voor de volgende aflevering? Mail ons: redactie@onzetaal.nl.

Tekst makkelijker onthouden? Zet een muziekje op!

Als je naar een tekst luistert en daarbij muziek hoort, kun je die tekst beter onthouden. Tenminste, als je geschikte muziek gebruikt. Pianomuziek blijkt goed te werken, omdat de tekst dan opeens leuker lijkt te worden. En er is meer ...

> [Lees verder](#)

Als dialecten verdwijnen, komen er meer accenten

Steeds minder mensen in ons taalgebied spreken het dialect van hun plaats of streek. Toch betekent dat niet dat steeds meer mensen hetzelfde Nederlands spreken. Integendeel, zeggen taalwetenschappers.

> [Lees verder](#)

Hallo!

Als je iemand tegenkomt, is het raar om zomaar te beginnen met praten. Je moet eerst iets zeggen, ook al betekent dat op zich niet zoveel – zoiets als *hoi*, *mogge* of *goedemorgen*. Of *hallo*. Waar komt dat woord eigenlijk vandaan?

> [Lees verder](#)

Doorzichtige mondkapjes

Mondkapjes beschermen ons – maar ze zijn ook onhandig. Bijvoorbeeld voor dove en slechthorende mensen, die anderen beter verstaan als ze hun mond kunnen zien. Er is een simpele oplossing voor dat probleem: doorzichtige mondkapjes.

> [Lees verder](#)

Tekst makkelijker onthouden? Zet een muziekje op!

Als je naar een tekst luistert en daarbij ook een muziekje afspeelt, kun je die tekst beter onthouden. De voorwaarde is wel dat je geschikte muziek gebruikt: uit onderzoek blijkt dat pianomuziek goed werkt, omdat de tekst dan opeens leuker lijkt te worden. En er is meer ...

Stel: je krijgt op school een schrijfp opdracht. Je krijgt geen letter op papier. Maar dan mag je een muziekje opzetten, en opeens lukt het wél. Hoe komt dat? Muziek drukt andere afleiding weg en helpt je te concentreren.

Probeer het maar eens uit in de klas. Of lees [dit artikel over tekst en muziek](#) en probeer het thuis bij het huiswerk maken!

Vragen en opdrachten

Beantwoord de vragen 1a en 1b samen met een klasgenoot en bespreek de antwoorden daarna in de klas.

- 1a Lees de eerste alinea van [het artikel over het onderzoek van Yke Schotanus](#). Wat heeft hij onderzocht?
- 1b Lees nu de hele tekst. Als jij op basis van deze tekst een kritische vraag aan Yke Schotanus mocht stellen over zijn onderzoek, welke zou dat dan zijn?

Beantwoord vraag 2 voor jezelf en bespreek je antwoord daarna in de klas.

- 2 Bij welke muziekstijl kun jij je het best concentreren op een hoofdstuk uit je lesboek Nederlands?
 - a. rock
 - b. pop
 - c. hiphop
 - d. klassieke muziek
 - e. anders, namelijk...

> [Antwoorden](#)

> [Terug naar de voorpagina](#)

Als dialecten verdwijnen, komen er meer accenten

Steeds minder mensen in ons taalgebied spreken het dialect van hun plaats of streek. Toch betekent het niet dat steeds meer mensen hetzelfde Nederlands spreken.

Integendeel, zegt taalwetenschapper Stef Grondelaers: “Waar dialecten in Nederland enkel nog te vinden zijn in delen van Limburg, Twente of Groningen, neemt het aantal accenten juist toe. Zodra dialecten langzaam verdwijnen, nemen mensen een steviger accent aan waarmee ze hun identiteit vastleggen.”

Hij wil daarmee zeggen dat mensen met een accent gaan praten om zich te onderscheiden van anderen. Ze denken zo bijvoorbeeld stoerder of verfijnder over te komen op de mensen die ze ontmoeten.

Verken de wereld van dialecten en accenten [in dit artikel met bijbehorende podcast](#).

Vragen en opdrachten

Voer opdracht 1 samen met een klasgenoot uit en bespreek jullie antwoord daarna in de klas.

- 1 Zoek uit wat het verschil is tussen een accent en een dialect. Schrijf het antwoord in eigen woorden op. Vergeet niet je bron te vermelden.

Beantwoord de vragen 2a en 2b eerst voor jezelf en bespreek de antwoorden daarna in de klas.

- 2a Lees [het artikel](#). Cabaretier Patrick Laureij zegt over zijn Rotterdamse accent dat hij ‘er rijkelijk van profiteert’. Leg in eigen woorden uit hoe hij dat bedoelt.
- 2b Heb jij ook een accent? Zo ja, zijn er situaties waarin je daarvan profiteert? Noem een voorbeeld.

[> Antwoorden](#)

[> Terug naar de voorpagina](#)

Hallo!

Als je iemand tegenkomt, is het raar om zomaar te beginnen met praten. Je moet eerst iets zeggen, wat op zich niet zoveel betekent – zo iets als *hoi*, *mogge* of *goedemorgen*. Of *hallo*.

Dat woord *hallo* lijkt misschien altijd al te hebben bestaan, maar volgens de website van Quest is [het ooit verzonnen](#), en wel door de Amerikaanse uitvinder Edison. Hij bedacht het rond 1877 voor de telefoon, die toen net bestond. Het idee was dat de lijn tussen zakenmensen altijd open moest staan. Als je dan iets wilde zeggen, moest je dat laten weten. Daarvoor bedacht Edison het woord *hello*.

Dat woord is in de negentiende eeuw de oceaan overgestoken. Een woordenboek uit 1897 is het eerste waarin *hallo* voorkomt. Daar werd bij gezegd dat het vooral gebruikt werd aan de telefoon.

Het is waar dat *hello/hallo* vooral populair werd door de uitvinding van de telefoon. Maar het woord bestond al veel langer. *Hello* was eigenlijk een roep om de aandacht van anderen te trekken. Vormen als *holla* en *hollo* kwamen al aan het einde van de veertiende eeuw voor.

Heel misschien is *hallo* wel verwant met ons werkwoord *halen*. In het Duits van de Middeleeuwen werden in elk geval al kreten als *hala* en *hola* gebruikt om de aandacht van een veerman te trekken: ‘kom me halen’ (en breng me naar de overkant)! [Maar zeker is dit allemaal niet](#).

Vragen en opdrachten

Beantwoord de vragen 1a en 1b eerst voor jezelf en bespreek het antwoord daarna in de klas.

- 1a** Hoe heet de wetenschap die zich bezighoudt met de vraag waar woorden vandaan komen?
- a. ornithologie
 - b. etymologie
 - c. filologie
 - d. linguïstiek
- 1b** Welke optie heb je bij 1a gekozen? Zoek uit waar dat woord vandaan komt. Neem de uitleg die je hebt gevonden over en vermeld de bron.

[> Antwoorden](#)

[> Terug naar de voorpagina](#)

Doorzichtige mondkapjes

Mondkapjes beschermen ons – maar ze zijn ook onhandig. Bijvoorbeeld voor mensen die niet goed kunnen horen. Zij kunnen iemand anders beter verstaan als ze de mond van die ander kunnen zien. Als je ziet hoe iemand zijn lippen beweegt, kun je beter begrijpen wat die persoon zegt.

Nu zo veel mensen een mondkapje dragen, is het voor doven en slechthorenden moeilijker te begrijpen wat anderen zeggen. Er is een simpele oplossing voor dat probleem: doorzichtige mondkapjes. In het [Jeugdjournaal](#) pleitte een 11-jarig meisje, Mae, er een tijdje geleden voor dat er meer van dat soort mondkapjes zouden worden gemaakt.

De oproep van Mae lijkt niet veel te hebben uitgehaald. Je ziet nog steeds niet veel doorzichtige mondkapjes in de winkels of op straat. Waarom zou dat eigenlijk zo zijn?

Vragen en opdrachten

Beantwoord vraag 1 eerst voor jezelf en bespreek het antwoord daarna in de klas.

- 1 Bekijk [het stukje uit het Jeugdjournaal](#).
Daarin vraagt een leerkracht waarom de leerlingen liever zouden willen dat ze haar mondkapje afzet. Ze gebruikt immers al gebarentaal.
Welke antwoorden op de vraag van de leerkracht komen voorbij in het filmpje?

Beantwoord vraag 2 samen met een klasgenoot en bespreek je antwoord daarna in de klas.

- 2 Denk na over de vraag waarmee de tekst eindigt: waarom zou het zo zijn dat er nog niet veel doorzichtige mondkapjes te zien zijn op straat en in de winkels?
Schrijf twee mogelijke redenen op.

[> Antwoorden](#)

[> Terug naar de voorpagina](#)

Antwoorden eerste onderwerp

- 1a** Schotanus heeft onderzocht of mensen tekst beter kunnen onthouden op muziek.
- 1b** Eigen antwoord, bijvoorbeeld:
“Gaat dit onderzoek alleen over hoe goed mensen een gesproken of gezongen tekst kunnen onthouden met en zonder muzikale begeleiding, of ook over hoe goed ze geschreven tekst kunnen onthouden met en zonder achtergrondmuziek?”
“Hebt u ook specifiek onderzoek gedaan naar hoe goed mensen geschreven teksten kunnen onthouden terwijl ze naar verschillende soorten muziek luisteren?”
“Is er ook een bepaalde muziekstijl die mensen extra goed helpt zich te concentreren op het lezen van een tekst?”
- 2** Eigen antwoord.

Antwoorden tweede onderwerp

- 1** Eigen antwoord, bijvoorbeeld:
“Bij een accent is de uitspraak anders dan ‘normaal’. De woorden zelf zijn gewoon woorden uit de standaardtaal. Bij een dialect zijn ook veel woorden anders.”
(Bron: www.onderzoeksredactie.fhj.nl)
- 2a** Eigen antwoord, bijvoorbeeld:
“Met zijn Rotterdamse accent kan hij ‘stoer en zelfs een beetje stout’ overkomen op zijn publiek. Dat maakt het voor hem soms makkelijker om mensen aan het lachen te maken.”
- 2b** Eigen antwoord.

Antwoorden derde onderwerp

- 1a** B.
- 1b** Eigen antwoord, bijvoorbeeld:
“Vnnl. *etymologie* [1521; Sij's 2001], *etymologie* ‘woordafleiding’ [1548; WNT verhalen]. Misschien via Oudfrans *ethimologie* [1170-90; Rey], maar eerder direct ontleend aan Latijn *etymologia* < Grieks *etumologiā*, gevormd uit *étumo-* ‘het ware (van een woord)’ (eigenlijk het zelfstandig gebruikte *étumos* ‘waar’, van onbekende herkomst). Voor het achtervoegsel zie → **-logie**. De oorspr. betekenis is dus ‘het zoeken naar de waarheid in de woorden’.”
(Bron: www.etymologiebank.ivdnt.org)

Antwoorden vierde onderwerp

- 1** – Met een mondkapje kun je niet liplezen.
– Met een mondkapje kun je geen mimiek zien. Mimiek is belangrijk, want daaraan kun je zien hoe iemand zich voelt.
- 2** Eigen antwoord, bijvoorbeeld:
“Misschien bieden plastic mondkapjes minder bescherming dan stoffen of papieren mondkapjes.”
“Misschien zijn plastic mondkapjes veel duurder dan stoffen of papieren mondkapjes.”